

atribueix hom el nom d'aquesta joguina és rara i és molt incert que sigui verament aràbiga (l'estructura fa creure que no ho és) i la trobem en aquells mateixos lexicògrafs orientals i prou. Potser no és casual que aquests lexicògrafs siguin tots d'origen irani. Val a dir que en irani no veig res de semblant. —⁵ S'ha dit, i no sense base, que *-OSTA* era cèltic, i és segur que el canvi de *-ST-* en *-θ-* es produïa en gal. Encara que això sigui veritat, no vol dir que el sorotàptic o altra llengua de l'Europa central no fessin també aquest canvi i no tinguessin així mateix aquell sufix; el fet és que l'arrel i l'ètimon de *maduixa* són estranys al cèltic conegut, i bé pot ser que en tots aquests punts el gal obeïa a un substrat anterior. Notem que en *baldufa* tenim una variant *baldofo* a Ribagorça (BDC VII, 70), com hi ha en part *majofo*, i com hi ha cat. dial. *madòixa*, cast. *mayueta*, amb *o* i no *u*. —⁶ Passatge que manca en l'ed. impresa de 1498, però que Pardessus llegí en el ms. de la Biblioteca Reial de París, cap. CCXLIX, p. 354. Colon em confirma amablement que el mot figura idèntic i amb el passatge de redacció igual en els mss. de la Reial de Mallorca (còpia de 1385) i el coetani ms. de St. Pere, mentre que el de la Seu de Barcelona (fi S. xv) afegeix «*baldufes ne tritxayres*». En la numeració tradicional el capítol és el 294. —⁷ De *baldufer* deu sortir *baldrumer* 'grosser' (molt usat per Mn. Alcover i altres mallorquins, veg. *DG. baldrismer*, err. tip., i també *AlcM* i Spitzer, *Lexik.*) per encreuament amb un sinònim: segurament un mot del grup de *bromera* i *bruma*, cf. *brumidor*, *brumer*, *brumerot*, amb sentits anàlegs, en *AlcM*, i en particular *embarumar* (anaptixi, N. Oller, *AlcM*), amb variant *embarrumar* 'treballar barroerament', a Llofriu; és clar que hi ha cooperació de *BARROER* (que té variants com *barrober*). —⁸ Aproximadament 'bastard' en la ploma de Mn. Alcover (BDLC IX, 337). —⁹ No sé si ja usen aquest terme els docs. del S. XIV. En tot cas Joaq. Ma. Bover, *Bibl. de Escritores Baleares*, § 320 († 1868) que va recollir moltes notícies en el llibre *Baldufari*, còdex de l'Arxiu Patrimonial de Palma, diu, p. ex., que n'extragué la referent al cosmògraf Benda Cresqas, de l'any 1389. —¹⁰ Per si hi hagués alguna relació no aclarida, apunto ací la forma *barrufautz* emprada per Raimon d'Avinhon en la frase «*fuy portier e barrufautz*» que Rayn. II, 189b entén com a «*re-grattier*», mentre que Diez (*Et. Wb.* I, 360) ho entén com a «*raufer*» 'home de baralles' (Bartsch, *Christ.*, 211.23). Levy, PSW, creu que s'hauria d'esmenar en *barufautz*: veure si no es tracta de **balufalt* dissimilat.

BALEC, 'ginesta nana', nom emparentat amb el fr. dial. i oc. *balai* 'ginesta' (d'on el fr. *balayer* 'escombrar', *balai* 'escombra') i amb el cast. dial. *bálago* 'palla llarga dels cereals, sense el gra', mots d'origen pre-romà indoeuropeu, probablement cèltic, afins als noms britònics de la ginesta (bretó *balazn*, gal·lès *ba-*

nadl) que suposen un brit. comú **BALADNO-*, mentre que els descendents romànics exigeixen bases amb un sufix un poc diferent **BALADIO-* i, la catalana, **BÁLADO-/BÁLATO-*. □ 1.ª doc.: 1308.

No és fàcil de donar documentació antiga de noms de plantes muntanyenques, sobretot quan són d'extensió regional, però en aquesta data llegim en un doc. de Cerdanya, mig en baix llatí: «(jus) scindendi fustes et *balez* in nemoribus de Err --- scindendi *balez* ---» (Alart, *Inv.*, s. v.). Entre les dades que donarem més avall del mot afí *baleig*, hi ha diversos casos de grafia equívoca, que no havent estat verificada detingudament en els mss., podrien també correspondre a *bàlec* (especialment la més arcaica, de 1123, «*decimam de baleg et de omni annonam*»), però que per alguns detalls del context més aviat semblen pertànyer a *baleig*.

Els escriptors d'aquelles comarques en parlen sovint: «després de quatre nits de dormir sobre *bàlechs* y rama de pi, un llit vingué molt bé, encara que els llensols raspessen l'esquena», Bosch de la Trinxeria (*Recorts d'un excursionista*, 149), «els pins y *bàlechs* que sota meu s'arruen timbes avall», Narcís Oller (*Rurals y Urbanes*, 7), «olor de ginestells i gavarres i salbrugues i *bàlacs*», Sagarra (*AlcM*); apareix sovint en l'obra de Massó Torrents, de Cèsar A. Torras, o en el poeta vallespirenc Jampy,¹ que explica «*bàlech*: espècie de genêt, arbust», i el mateix diu el botànic Conill.

En el seu únic sentit de ginesta nana és un dels arbustos més difosos a tota la Catalunya francesa i en els vessants pirinencs i prepirinencs de Migjorn, des de les muntanyes de l'Alt Empordà fins a l'Alt Aragó; i almenys des del Vallespir a l'Alt Urgell porta el nom de *bàlec* pertot: a Conflent, Ripollès, Cerdanya, Andorra, muntanyes de la Seu, etc.²

Les enquestes de l'*Onomasticon* des de 1935 m'han donat ocasió de confirmar els detalls locals, reveient-hi la planta coneguda i prenent nota del nom en la forma precisa *bálak* a Vilallonga de Ter, Setcases, Orbanya, Orellà, Noedes, Porta, Meranges; inútil continuar més a l'Oest, car es tractava de delimitar enfront d'una variant, *bala*, de gènere femení, que vaig constatar en alguns pobles de Capcir, de les Garrotxes de Conflent, i de la més alta Cerdanya: a Font-rabiosa, Formiguera, La Llaguna, Talau, Targasona, Llo; a Er i a Sançà vacillaven entre una forma i l'altra, a Orbanya se sentien totes dues, i no és estrany, per tant, que en aquest poble vagi sentir *lax bálaks* com a femení.

Per més que *bàlec* sigui la forma general i coneguda pertot, no fóra probable, en tot cas, que *bala* en sigui una alteració recent —té una àrea ben delimitada i coherent, i la *-k* és un so ferm en aquesta zona—, també perquè no és aquesta l'única variant formal i antiga que ha d'haver existit. Els derivats toponímics, sobretot els col·lectius, ens mostren que el mot degué terminar primer en dental, en tot o gran part del territori, car el nom d'un matissar de *bàlec* fou *baladar* o *baladosa* en bona part de la zona: a